

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

REKENINGKUNDE

NOVEMBER 2010

MEMORANDUM

PUNTE: 300

NASIEN BEGINSELS

1. Strafpunte vir vreemde items is slegs van toepassing indien 'n kandidaat nie punte op 'n ander plek in die vraag verloor het nie (geen strafpunte vir misplaasde items nie). Geen dubbelpenaliserings toegepas.
2. Volle punte vir korrekte antwoord. Indien antwoord foutief is, merk die bewerkings wat voorsien is.
3. Indien 'n voor-aansuiweringssyfer as 'n finale syfer getoon word, ken die bewerkingspunt toe vir die syfer (nie die metodepunt vir die antwoord nie).
4. Indien anders getoon is, moet die positiewe of negatiewe effek van enige syfer in ag geneem word om die punt te toe te ken. Indien geen + of – teken of hakie voorsien is nie, aanvaar dat die syfer positief is.
5. Waar aangedui word, ken deelpunte toe om die kwaliteit van antwoorde van kandidate te differensieer.
6. Waar metode punte toegeken word vir bewerking moet merker die redelikheid van die bewerking ondersoek voor die punt toegeken word.

Hierdie memorandum bestaan uit 19 bladsye.

VRAAG 1

1.1

NR.	ALGEMENE GROOTBOEK		B	E	L
	REKENING - DEBIET	REKENING - KREDIET			
Indien blanko aanvaar as 0 -1 per ry vir vreemde item Merk teken + of – onafhanklik van besonderhede					
1.	SAID – Inkomstebelasting	Bank	-	0	-
2.	Dividende op gewone aandeel✓	Bank ✓	-✓	-✓	0
OF	Aandeehouers vir dividende✓		-✓	0	-✓
3.	Bank✓	Aandelepemie ✓	+✓	+✓	0
4.	Dividende op gewone aandeel- ✓	Aandeehouers vir dividende ✓	0	-✓	+✓
#Moet nie Aandeehouers vir dividende in debietkolom aanvaar nie					
5.	Inkomstebelasting ✓	SAID (Inkomstebelasting) ✓	0	-✓	+✓

16

1.2 Voorsien die ontbrekende syfers soos aangedui deur (A) tot (D). Toon bewerkings aan om deelpunte te verdien.

A:

$$250 \times R125 = R31\,250 \quad \checkmark \checkmark \quad \text{Twee punte of geen punte}$$

B:

$$(260 \checkmark \times R105 \checkmark) + R4\,000 \checkmark = R31\,300 \checkmark$$

$$\text{OF } 27\,300 + R4\,000 \checkmark = R31\,300 \checkmark$$

C:

$$250 \checkmark + (1\,010 - 10) \checkmark - 275 \checkmark = 975 \checkmark$$

$$\text{OF } 240 \checkmark + 1\,010 \checkmark - 275 \checkmark = 975 \checkmark$$

D:

Sien A

indien B + 90 000

$$\frac{31\,250 \checkmark + 121\,300 \checkmark - 1\,050 \checkmark}{1\,250 \checkmark} = R121,20 \checkmark \quad \text{bewerking indien een aspek korrek is}$$

15

1.3.1 Bereken die BTW betaalbaar aan SAID of ontvangbaar van SAID.

$R31\,024 - R9\,780 = R21\,244$ ✓✓ Twee punte of geen punte

Toon aan of die bedrag betaalbaar of ontvangbaar is.

Betalbaar ✓

3

1.3.2 Bereken die BTW op netto aankope vir Februarie 2010.

$R72\,000$ ✓ $\times 14\%$ ✓ = $R10\,080$ ☒ bewerking indien een aspek korrek is

3

1.3.3 Bereken die bedrag BTW wat op die fakture, wat aan die debiteure gedurende Februarie 2010 uitgereik is, getoon sou word.

$R141\,930 \times 14/114 = R17\,430$
 ✓ ✓ ✓

3

TOTALE PUNTE
40

VRAAG 2**2.1 Waarom berei 'n besigheid elke maand 'n Bankversoeningstaat voor?**

Goeie verduideliking = 2 punte; Bevredigend =1; Verkeerd =0

✓✓

Verwagte antwoord vir 2 punte:

- Verbeter interne beheer deur bedrog of foute te verminder omdat boeke met 'n eksterne bron vergelyk word
- Verbeter interne beheer deur uitstaande tjeks en deposito's te identifiseer
- Om die boeke van die onderneming met die van die bank te vergelyk om foute en/of oneerlikheid op 'n vroeë stadium op te spoor
- Die boeke van die besigheid en die van die bank behoort ooreen te stem en die banksaldo behoort dieselfde in beide boeke te wees
- Om die banksaldo te versoen met die bankstaat

Verwagte antwoord vir 1 punt:

- Vir interne beheer doeleindes
- Om die bankrekening te versoen
- Om die korrekte banksaldo te identifiseer / rekords op te dateer
- Om uitstaande tjeks en deposito's te identifiseer
- Foute en oneerlikheid kan op 'n maandelikse basis opgespoor word

2

2.2 Bereken die korrekte totale in die KOJ en KBJ vir Oktober 2010.

	KOJ	KBJ
Voorlopige totale	510 000	463 600
	✓ 6 200	✓ 30 000
	✓ 102	✓ 1 310
#Kyk uit vir 2 630 in KOJ en 6 230 in KBJ = R3 600 netto effek: 1 punt	✓ 5 500	✓ 1 700
		✓✓ 18 000
Vreemde items -1		#✓ 3 600
Bewerking indien een aspek korrek is	521 802	☑ 518 210

10

2.3**BANKVERSOENINGSTAAT SOOS OP 31 OKTOBER 2010**

	Debiet	Krediet
Saldo soos per Bankstaat		✓ 40 092
Uitstaande tjeks:		
No. 613 ✓	✓ 13 400	
No. 652 ✓	✓ 3 800	
No. 655 ✓	✓ 1 300	
Uitstaande deposito's ✓		✓ 12 700
Saldo soos per bankrekening	☑ 34 292	
	52 792	52 792
Indien 2 kolom metode gebruik is sonder Debiet/Krediet opskrifte veronderstel links = Debiet en regs is Krediet		
OF enkelkolommetode OF kan met grootboeksaldo begin		
Saldo soos per Bankstaat		✓ 40 092
Min uitstaande tjeks:	Of hakies of – mag gebruik word	
No. 613 ✓		✓ 13 400
No. 652 ✓		✓ 3 800
No. 655 ✓		✓ 1 300
Plus uitstaande deposito's ✓		✓ 12 700
Saldo soos per bankrekening	☑ 34 292	
-1 vreemde inskrywing		

10

2.4.1 Indien jy die eienaar van hierdie onderneming was, watter stappe sou jy teen Joe Cryme instel? Verskaf TWEE stappe.

Enige TWEE geldige stappe ✓ ✓

Moontlike antwoorde:

- Stel 'n dissiplinêre verhoor in sodat Joe die beskuldigings kan beantwoord
- Verhaal wat moontlik is van sy salaris wat aan Top Dog verskuldig is.
- Stel 'n regsaksie in teen Joe (Indien die regskoste minder is as wat Joe verskuldig is)
- Beëindig sy kontrak met die onderneming / dank hom af
- Skors Joe hangende die ondersoek / plaas hom oor na 'n ander departement
- Lê 'n klag teen Joe by die polisiestasie en kry 'n saaknommer

Let Wel: Die naam van professionele liggame is nie van toepassing nie

2

2.4.2 Verduidelik waarom die reël van omsigtigheid gebruik sal word om hierdie inskrywings in die boeke en finansiële state te hanteer.

Enige geldige verduideliking wat begrip van die reël van omsigtigheid sal aandui

Uitstekende verduideliking = 3 punte; Goeie = 2; Bevredigend = 1; Verkeerd = 0

✓✓✓

Verwagte antwoord vir 3 punte:

- Die onderneming moet die transaksie in 'n pessimistiese lig beskou aangesien daar geen waarborg is dat die geld verhaal sal word nie.

Verwagte antwoord vir 2 punte:

- Die reël van omsigtigheid dui 'n konserwatiewe benadering aan met die rapportering van winste

Verwagte antwoord vir 1 punte

- 'n Pessimistiese benadering
- 'n Konserwatiewe benadering

3

2.4.3 Verduidelik wat verkeerd was met die prosedures van die rekeningkundedepartement wat aanleiding gegee het tot hierdie tipe bedrieglike aktiwiteit.

Verpligtend punt: Verdeling van pligte moet verduidelik word

Volledige verduideliking van een aspek = 3 punte

Uitstekende verduideliking = 3 punte; Goeie = 2; Bevredigend = 1; Verkeerd = 0

✓✓✓

Enige aspekte gelys/ genoem sonder verduideliking = 1 punt elk

Verwagte antwoord vir 3 punte:

Joe Cryme is verantwoordelik vir al die belangrike aktiwiteite wat verband hou met kwitansies, depositos en betalings. Pligte moet verdeel word onder die werknemers sodat die een werknemer as 'n kontroleerder vir die ander kan dien.

Verwagte antwoord vir 1 punt: (maks 2 indien geen verduideliking)

Te kort aan interne kontrole

OF Tekort aan verdeling van pligte

OF Te kort aan toesig

OF Tekenregte van tjeks is nie na behore gedoen nie

3

TOTALE PUNTE
30

VRAAG 3**3.1 MEERVOUDIGEKEUSE-VRAE**

3.1.1	B ✓✓	Indien meer as een antwoord per vraag merk verkeerd
3.1.2	C ✓✓	
3.1.3	A ✓✓	
3.1.4	C ✓✓	

8

3.2.1 Bereken die waarde van die grondstowwe wat aan die fabriek vir die jaar geëindig 28 Februarie 2010, uitgereik is. (Jy mag die Grondstofvoorraadrekening opstel om jou met die berekening te help.)

bewerking indien een aspek korrek is

✓	✓	✓	✓	(259 125 ✓ – 2 100 ✓)	☒							
160 000	+	1 023 475	+	22 500	+	3 750	–	257 025	=	952 700		
1 600 000	+	1 023 475	+	22 500	+	3 750	–	259 125	+	2 100	=	952 700

Grondstofvoorraad

Saldo	✓ 160 000	Direkte Grondstofkoste	bewerking indien een aspek korrek is ☒ 952 700
Bank / Krediteurekontrole	✓ 1 023 475	Saldo (259 125 ✓ – 2 100 ✓)	257 025
Vraggeld op aankope (22 500 ✓ + 3 750 ✓)	26 250	Sien slegs syfers na. Ignoreer besonderhede – rekening nie noodsaaklik nie	
	1 209 725		1 209 725

7

3.2.2 NOTAS TOT DIE FINANSIËLE STATE

	DIREKTE ARBEIDSKOSTE		R
	Produksielone (723 800 ✓ + 6 200 ✓)	✓	730 000
	WVF-bydrae Indien Indien 1% van syfer bo	☒ As 1%	7 300
	Bewerking indien een aspek korrek is WVF moet bygetel word	☒	737 300
	LBS -1 indien ingeskryf		

5

	FABRIEKSBOKOSTE		R
	Salaris van voorman	✓	150 000 or 151 500
	Verbruiksgoedere – fabriek (6 000 ✓ + 43 000 ✓ - 7 000 ✓)	bewerking indien een aspek korrek is ☒	42 000
	Waardevermindering 177 500 ✓✓ + 12 500 ✓✓ Of 101 250 + 88 750	☒	190 000
	Water en elektrisiteit (163 000 ✓ + 4 200 ✓) x 60% ✓ Of 97 800 ✓ + 2 520 ✓✓	bewerking indien een aspek korrek is ☒	100 320
	Diverse uitgawes	✓	194 680
	bewerking indien een aspek korrek is	☒	677 000 or 678 500

16

-1 vir onvoldoende besonderhede in 3.2.2Moet nie negatiewe syfers as finale antwoord in hierdie notas aanvaar nie, d.i. geen metode punt moet toegeken word nie.

**3.2.3 PRODUKSIEKOSTESTAAT VAN FATIMA VERVAARDIGERS
VIR DIE JAAR GEËINDIG 28 FEBRUARIE 2010**

		TOTAAL
Direkte grondstofkoste	Sien 3.2.1	☒ 952 700
Direkte arbeidskoste	Sien 3.2.2	☒ 737 300
Primêre koste	bewerking optel	☒ 1 690 000
Fabrieksbokoste	Sien 3.2.2	☒ 677 000 of 678 500
Totale koste van produksie		2 367 000 of 2 368 500
Goedere-in-bewerking aan die begin van die jaar		✓ 158 000
		2 525 000 of 2 526 500
Goedere-in-bewerking aan die einde van die jaar	Kontroleer bewerking - werk terug vanaf TPK Hierdie syfer moet as negatief aangetoon word	☒ (125 000) of (126 500)
Totale produksiekoste van klaarprodukte (198✓ / 1,65✓) x 20 000✓ of 198 ✓ / (165 / 100) ✓ x 20 000 ✓ of 120 ✓✓ x 20 000 ✓ of (48.30 + 37.38 + 34.32) ✓✓ = 120 x 20 000 ✓	Bewerking indien een aspek korrek is ☒	2 400 000

10

**3.2.4 (a) Verduidelik of Fatima bekommerd moet wees oor die
gelykbreekpunt vir 2010. Haal syfers aan om jou antwoord te
ondersteun.****Verduideliking: ✓**

Ja, sy behoort bekommerd te wees omdat die eenhede geproduseer baie naby die GBP is.

Of

Ja, want die GBP het noemenswaardig toegeneem vanaf die vorige jaar

Of

Nee, sy oorskry nog steeds die GBP

Aanhaal van syfers: ✓✓ Enige twee geldige syfers wat die verduideliking ondersteun

Vergelyk 20 000 eenhede geproduseer met GBP van 19 548 (verskil van 452 eenhede tel as twee syfers)

Of

GBP is 97,7% van totale eenhede (97,7% tel as twee syfers)

Of

Vergelyk GBP 19 548 met 11 300 van die vorige jaar (verskil 8 248 eenhede tel as twee syfers)

Of

Vergelyk eenhede van 20 000 met 24 000 van vorige jaar - affekteer GBP (verskil van 4 000 eenhede tel as twee syfers)

3

(b) Gee 'n moontlike rede, behalwe prysveranderings, vir die verandering in ELK van die eenheidskoste hierbo.

*Enige geldige verduideliking (behalwe prysverandering), bv.
(Deelpunte kan vir gedeeltelik korrekte antwoorde toegeken word.)*

Syfers is nie nodig nie

Grondstof- koste per eenheid	Daar is minder vermorsing (of meer effektiewe gebruik) van grondstowwe met die vervaardiging van die produk. ✓✓ OF (Aanvaar vir een punt: Alternatiewe verskaffer of grootmaat korting)
Direkte arbeidskoste per eenheid	Werkers was meer effektief in die vervaardiging van elke artikel. ✓✓ OF Minder oortyd gewerk OF Beter vaardigheid OF Meer doeltreffende masjinerie (Moet nie minder werkers of afleggings aanvaar nie)
Fabrieksboekoste per eenheid	Die aantal eenhede geproduseer het verminder van 24 000 na 20 000 eenhede wat tot gevolg het dat die fabrieksboekoste per eenheid (van R30,25 per eenheid na R34,32) verhoog het aangesien hierdie koste vas is. (Nota aan die nasiener: Totale fabrieksboekoste het van R726 000 na R686 400 verminder; daar was geen verhoging in koste nie.) ✓✓ OF Vermorsing in sekere koste b.v. water-en-elektrisiteit OF Ekstra waardevermindering op nuwe toerusting

6

**TOTALE
PUNTE**

55

VRAAG 4

4.1	Kies 'n verduideliking uit KOLOM B om by 'n konsep in KOLOM A te pas.			Indien meer as een antwoord per vraag merk verkeerd	<div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto;"></div> <div style="border: 1px solid black; width: 40px; height: 20px; margin: 0 auto; text-align: center;">10</div>
	KOLOM A	KOLOM B			
	4.1.1	B ✓✓			
	4.1.2	D ✓✓			
	4.1.3	E ✓✓			
	4.1.4	C ✓✓			
	4.1.5	A ✓✓			

4.2 VERDELINGSREKENING

2010 Febr.	28	Inkomstebelasting ✓	✓ 103 200	2010 Febr.	28	Wins en verlies	344 000
		Dividende op gewone aandele ✓ (80 000 + 87 500) 1 punt elk indien antwoord foutief is Moet nie Aandeelhouders vir dividende aanvaar nie	✓✓ 167 500			Behoue inkomste ✓ of Verdeelbare/ Opgehoopte winste / earnings	✓ 26 000
		Behoue inkomste ✓ of Verdeelbare/ Opgehoopte winste / earnings	#☑ 99 300			Bewerking indien een aspek korrek is #Moet nie R26 000 aanvaar nie	
			370 000			Vreemde items -1 (maks -2)	370 000

4.3 MODJAJI BEPERK

BALANSSTAAT SOOS OP 28 FEBRUARIE 2010

BATES		
Niebedryfsbates	indien 1 aspek korrek is	☒ 2 154 100
Vaste bates (2 106 500 ✓ – 32 400 ✓)		✓ 2 074 100
Vaste deposito by Leakage Bank	5	✓ 80 000
Bedryfsbates		
	bewerking indien een aspek korrek is	☒ 184 300
Voorraad (61 200 ✓ + 4 600 ✓)		☒ # 65 800
Handels- en ander ontvangbares (52 000 ✓ + 1 100 ✓ - 2 600 ✓ + 1 000 ✓) OF 52 000 + 1 100 – 2 475 + 1 000	bewerking indien een aspek korrek is	☒ 51 500
Kontant en kontantekwivalente (54 500 ✓ + 12 500 ✓)	bewerking indien een aspek korrek is 13	☒ 67 000
TOTALE BATES	bewerking indien 1 aspek korrek is	☒ 2 338 400
EKWITEIT EN LASTE		
Gewone aandeelhouersekuiteit	bewerking indien 1 aspek korrek is	☒ 1 899 300
Gewone aandeelkapitaal		✓ 1 750 000
Aandelepremie	4	✓ 50 000
Behoue inkomste	sien 4.2	☒ 99 300
Niebedryfslaste		
	4	168 000
Langtermynlening: Oka Kredietverleners (235 200 ✓ - 67 200 ✓✓) Sien onder	bewerking indien 1 aspek korrek is	☒ 168 000
Bedryfslaste		
	bewerking indien 1 aspek korrek is	☒ 271 100
Handels- en ander betaalbares (81 300 ✓ + 11 500 ✓ + 87 500 ☒ + 15 400 ✓✓ + 103 200 ✓ – 95 000 ✓) Sien 4.2 SAID & Aandeelhouders vir dividend kan apart getoon word		☒ bewerking indien 1 aspek korrek is 203 900
Lopende gedeelte van lening Aanvaar as deel van H&AB	11	☒ Sien hierbo 67 200
TOTALE EKWITEIT EN LASTE	bewerking indien 1 aspek korrek is	☒ 2 338 400

37

Indien 'n aspek misplaas is of nie in BS format getoon is nie, penaliseer -1 per item

Swak aanbieding / geen besonderhede / verkeerde volgorde van items onder BB -1 elke keer (maks -2)

4.4.1 Wat is 'n eksterne (onafhanklike) ouditeursverslag?

Enige geldige verduideliking ✓✓ een punt vir gedeeltelike korrekte antwoord

Verwagte antwoorde vir 2 punte:

- 'n Mening gegee deur 'n onafhanklike ouditeur (aangestel deur die aandeelhouers) oor die finansiële state in alle wesenlike opsigte, 'n redelike weergawe van die finansiële stand van die maatskappy se state is.
- 'n Mening uitgespreek deur die onafhanklike ouditeur oor sy steekproef van transaksies in die maatskappy

2

4.4.2 Waarom is dit vir 'n eksterne ouditeur belangrik om 'onafhanklik' te wees?

Enige geldige verduideliking ✓✓ een punt vir gedeeltelike korrekte antwoord

Verwagte antwoord:

- Deur die skeiding van eienaarskap van die maatskappy (deur aandeelhouers) van die beheer van die maatskappy (direkteure)
- Dit is belangrik dat die eksterne ouditeure 'n eerlike, onbevooroordeelde mening moet uitspreek en nie beïnvloed moet word deur enige persoon nie.
- Omdat die Maatskappyyewet dit vereis dat die ouditeur onafhanklik behoort te wees
- Want die onafhanklikheid gee geloofwaardigheid aan die verslag (dit maak dit moontlik dat ander op die verslag kan vertrou)

2

4.4.3 Waarom is dit vir 'n eksterne ouditeur van 'n publieke maatskappy belangrik om 'n lid van 'n professionele liggaam, soos SAIPR, te wees?

Enige geldige verduideliking ✓✓ een punt vir gedeeltelike korrekte antwoord

Verwagte antwoord:

- Bevestiging van sy kennis van rekeningkunde en auditbeginsels en – prosedures (alle tegniese aspekte & wetgewing)
- Dissiplinêre prosedures indien hy nalatig in sy pligte is (gedragskode)
- Deurlopende professionele opleiding en ontwikkeling
- Verseker standardisering van hantering van finansiële state (IFRS, ens)

2

4.4.4 Jy word aangestel as die eksterne ouditeur van Modjadi Beperk. Die besturende direkteur, Tom Burke, vra jou om sy direkteursfooie van R3,6 miljoen onder Salarise en Lone in die Inkomstestaat te toon. Sal jy aan sy versoek voldoen? Gee 'n rede.

Mening Nee ✓

Enige geldige verduideliking ✓✓ een punt vir gedeeltelike korrekte antwoord

Verwagte antwoord:

- Dit is 'n beduidende bedrag wat belangrik vir die aandeelhouers is wat die direkteure aangestel het en behoort afsonderlik in die finansiële state getoon word (wesenslikheidsbegrip).
- Openbaarmaking item (Maatskappyyewet) – nie eties om die bedrag te versteek nie
- Deursigtigheid is 'n belangrike eienskap van korporatiewe beheer

3

Twee gedeeltelike korrekte antwoorde onder 4.4.1 tot 4.4.2 kan dieselfde punte tel as een volledige antwoord

TOTALE PUNTE**65**

VRAAG 5

5.1 BATEVERKOPE					
2009 Des. 31	✓ Toerusting	✓ 40 000	2009 Des. 31	✓ Opgehoopte Waardevermindering op toerusting (12 000 ✓ + 3 000 ✓) Indien apart verloor punt op totaal	✓ 15 000
				✓ Bank	☑ 25 000
	-1 vir enige ekstra items				Bewerking indien een aspek korrek
		40 000	bewerking	☑ = beide totale stem ooreen	40 000

9

5.2	TASBARE BATES	Grond en Geboue	Toerusting
		R	R
	Drawaarde aan begin van jaar	4 139 000	165 000
	Kosprys	4 139 000	300 000
	Opgehoopte waardevermindering	0	(135 000)
	Bewegings		
	Toevoegings	0	160 000
	Verkope -1 indien geen besonderhede	✓✓ (1 375 000)	sien 5.1 ☑ (25 000)
	-1 indien geen besonderhede	0	☑ (52 000)
	Waardevermindering sien 5.1 - Moet nie 12 000 aanvaar nie 39 000 ✓✓ + 3 000 ☑☑ + 10 000 ✓✓ 19 500 ✓ + (19 500 ✓ + 3 000 ☑☑) + 10 000 ✓✓		
	Drawaarde aan einde van jaar	2 764 000	bewerking van onder na bo ☑ 248 000
	Kosprys	✓✓ 2 764 000	✓ 420 000
	Opgehoopte waardevermindering	0	enige redelike negatiewe syfer ☑ (172 000)

15

5.3 OKUHLE BEPERK**KONTANTVLOEISTAAT VIR DIE JAAR GEËINDIG 30 JUNIE 2010**

Kontanteffekte van bedryfsaktiwiteite		327 100
Kontant uit bedryfsaktiwiteite gegenereer		570 400
Rente betaal		(89 200)
Dividende betaal		(76 500)
Inkomstebelasting betaal		(77 600)
Indien berekeninge nie getoon is nie maar antwoord korrek is, ken volpunte toe (met penalisering op die finale punt vir die verkeerde aantoon van invloei of uitvloei) Indien items misplaas is, ken punte toe maar -1 elke keer vir misplasing		
Kontanteffekte van beleggingsaktiwiteite	bewerking een aspek korrek	☒
✓ Vaste bates / Eiendom & toerusting	moet as uitvloei getoon word	✓
✓ Opbrengs met verkoop van vaste bates 1 375 000 ☒ + 25 000 ☒ sien 5.2	moet as invloei getoon word	☒
Kontanteffekte van finansieringsaktiwiteite	bewerking een aspek korrek	☒
✓ Aandele uitgereik 150 000 ✓ + 18 000 ✓	moet as invloei getoon word	✓
✓ Langtermynlening 650 000 ✓ – 280 000 ✓	moet as uitvloei getoon word	✓
Netto verandering in kontantekwivalente	bewerking	☒
Kontantekwivalente – begin van jaar		(1 295 000)
Kontantekwivalente – einde van jaar	bewerking	☒

5.4 Noem DRIE van die belangrike besluite. Haal syfers aan om jou antwoord te ondersteun.*Ken 1 punt toe vir die item en 1 punt vir die syfer****Moet die verpligte item noem plus 2 opsionele items*****Verpligte: 2 punte ✓✓**

- Vaste bates is verkoop vir R1 400 000 (of G&G verkoop vir R1 375 000) (sien 5.3)

Opsioneel: 2 punte elk = 4 punte ✓✓ ✓✓

- Bankoortrekking is terugbetaal – kontantbronne het verminder van negatief R1 295 000 tot positief R70 100 (sien 5.3)
- Lening is terugbetaal met R370 000 (sien 5.3)
- Aandele is uitgereik vir R168 000 (sien 5.3)
- Dividende het vanaf 60c tot 24c afgeneem en dus het die behoue inkomste verhoog

6

5.5.1 Verdienste per aandeel

(R217 000 ✓ / 380 000 aandele ✓ = 57,1 sent ☒ bewerking - een aspek korrek
 Kandidate kan nie volpunte verdien indien vreemde items ingesluit is nie

3

5.5.2 Skuld-ekwiteitsverhouding***Moet in hierdie volgorde wees***

R280 000 ✓ / R2 753 800 ✓ = 0,1 : 1 ☒ een aspek korrek
 Kandidate kan nie volpunte verdien indien vreemde items ingesluit is nie
 Die verhouding moet in die format x : 1

3

5.5.3 Verdienste op gemiddelde kapitaal aangewend

$$\frac{310\,000 \checkmark + 89\,200 \checkmark}{\checkmark \checkmark (3\,110\,000 + 3\,033\,800) / 2} \times \frac{100}{1}$$

enige een aspek korrek

$$= \frac{399\,200}{3\,071\,900} \times \frac{100}{1}$$

$$= 13\% \quad \checkmark \quad \text{bewerking – een aspek korrek}$$

5

5.6 Lewer kommentaar op die skuld-ekwiteitsverhouding en verdienste op gemiddelde kapitaal aangewend. Haal die syfers van hierdie finansiële aanwysers aan en lewer kommentaar op ELK.

Haal relevante syfer aan ✓ ✓
Lewer kommentaar oor elk ✓ ✓

Sien 5.5.2 en 5.5.3

Skuld-ekwiteitsverhouding verminder van 0,3 : 1 tot 0,1 : 1 wat beteken die maatskappy steun minder op lenings (laag gerat / lae risiko)

Die verdienste op kapitaal aangewend van 13% is laer as die rente op lenings van 16%. Dit dui aan dat daar 'n negatiewe hefboom is m.a.w. die maatskappy moet nie in die toekoms van buitestaanders gebruik maak om lenings te finansier nie.

OF Omdat daar 'n positiewe hefboom verhouding die vorige jaar was, moes die lening nie terugbetaal gewees het nie.

Die OOKA het vanaf 19% tot 13% gedaal – dit dui aan dat die maatskappy nie voordeel uit die gebruik van buite lenings verkry het nie, omdat die rente 16% was.

4

5.7 Lewer kommentaar oor die likiditeitstoestand van die maatskappy. Haal DRIE toepaslike finansiële aanwysers aan (werklike verhoudings of syfers) om jou antwoord te staaf.

Kommentaar:

Enige geldige kommentaar ✓✓

Twee punte vir 'n algemene kommentaar oor of die likiditeitsposisie goed of sleg is (dit kan genoem word in die afdeling van finansiële aanwysers hieronder).

Indien gedeeltelike kommentaar voorsien is onder 5.7, kan maks 1 punt toegeken word.

Verwagte antwoord:

Die likiditeit is bevredigend omdat die maatskappy nie enige probleme met die betaling van hulle bedryfslaste behoort te hê nie (bedryfsbates is ongeveer dubbel die bedryfslaste, die likiede bates oorskry die bedryfslaste en die voorraad, debiteure en krediteure periodes is bevredigend).
Kandidate kan noem dat verhoging in voorraad periode kan 'n probleem wees (afhangende van tipe besigheid).

Finansiële aanwysers (werklike verhoudings of syfers):

Aanhaal van relevante aanwysers ✓ ✓ ✓

Enige drie geldige verhoudings of syfers ✓ ✓ ✓

Bedryfsverhouding: Het verbeter van 0,3 → 1,9

Vuurproefverhouding: Het verbeter van 0,2 → 1,2

Voorraad periode: Dit het verhoog van 40 dae → 60 dae

Debiteure periode: Tydperk is verkort van 32 dae → 15 dae

Krediteure periode: Dit vermeerder van 30 dae → 42 dae

Indien kandidate addisionele irrelevante aanwysers voorsien, vind die wat korrek is in die antwoord deur die kandidaat voorsien en ken punte daarvolgens. Penaliseer met -1 vir irrelevante aanwysers.

8

5.8

'n Bestaande aandeelhouer is teleurgesteld met die prys van R5,60 waarteen die nuwe aandele verkoop is. Haal 'n finansiële aanwyser aan om hierdie mening te staaf en lewer kommentaar daarop.

Vergelyking van uitgereikte aandeelprys met NBW van R7,25 ✓

Kommentaar: ✓✓ Die uitgereikte prys is minder as die netto batewaarde. Die maatskappy moes baie meer fondse gegenereer het met die uitreik van aandele.

OF

Hy kan teleurgestel wees met die feit dat die mark nie bereid is om ten minste die boekwaarde van die aandele te betaal nie.

Een punt vir gedeeltelike korrekte antwoord: Die uitgereikte prys is ondergewaardeer.

3

5.9

'n Vriend van jou stel nie daarin belang om aandele in hierdie maatskappy te koop nie. Haal syfers van TWEE finansiële aanwysers aan, behalwe dié wat hierbo bespreek is, om sy mening te staaf en lewer kommentaar op ELK.

Noem van relevante aanwyser ✓ ✓

Haal relevant syfers aan ✓ ✓

Verduideliking van twee relevante aanwysers ✓ ✓

- Die opbrengs op aandeelhoudersbelang het gedaal van 16% na 8,3%, en dit oorskry die opbrengs op ander beleggings met 'n klein persentasie
- Die verdienste per aandeel het gedaal van 105 sent tot 57,1 (sien 5.5.1) sent wat laag is in vergelyking met die waarde van die aandele
- Die dividende per aandeel het verminder van 60 sent tot 24 sent wat laag is in vergelyking met die waarde van die aandele
- Die dividend uitbetalingskoers het gedaal van 57% na 42% wat aandui dat die maatskappy dalk dividende verminder het om die maatskappy se likiditeitsprobleem op te los

Moet nie kommentaar oor aandeelprys, netto batewaarde, likiditeit, skuld:aandeelhoudersbelang, opbrengs op kapitaal aangewend aanvaar nie

6

**TOTALE
PUNTE**

80

VRAAG 6

6.1.1	Bereken die versekeringsyfer vir November 2010. $7\,000 + (6\% \text{ of } R7\,000) = R7\,420$ ✓✓ ☒ As 7 000 of 6% reg is	<div></div> <div>2</div>
6.1.2	Bereken die % verhoging in Steffi Smit se salaris in Oktober 2010. $1\,050 / 4\,200 \times 100 = 25\%$ ✓✓ ☒ As 1 050 of 4 200 reg is en antwoord moet 'n % wees 4 200 moet die deler wees	<div></div> <div>2</div>
6.1.3	Bereken die % winsopslag wat van toepassing is op die verkoop van verversings. $9\,600 / 12\,000 \times 100 = 80\%$ ✓✓✓ ☒ As 9 600 of 12 000 korrek is en antwoord moet 'n % wees OF $12\,160 / 15\,200 \times 100 = 80\%$ ✓✓✓ ☒ As 12 160 of 15 200 korrek is en antwoord moet 'n % wees OF $33\,920 / 42\,400 \times 100 = 80\%$ ✓✓✓ ☒ As 33 920 of 42 400 korrek is en antwoord moet 'n % wees Koste van verversings moet die deler wees denominator (12 000 of 15 200 of 42 400)	<div></div> <div>3</div>
6.1.4	Bereken die bedrag in die vaste deposito belê op 1 September 2010. $\frac{640}{1} \times \frac{100}{8} \times \frac{12}{1}$ $= R96\,000$ ✓✓✓ ☒ As ten minste een deel korrek is: 640 of 8 of 12	<div></div> <div>3</div>
6.1.5	Bereken die rente op die vaste deposito vir November 2010. 6.1.4 – 30 000 $R66\,000 \times 8\% / 12 = R440$ ✓✓ ☒ As 8% of 12 maande in berekening gebruik is	<div></div> <div>3</div>
6.2.1	Hoeveel nuwe klante het Piet verwag om by te kry na die bemakingstrategie in September 2010? $(285\,000 \checkmark / R500 \checkmark) - 450 \checkmark = 120 \checkmark$ OF: $18\,000 \checkmark / 150 \checkmark \checkmark = 120 \checkmark$	<div></div> <div>4</div>

6.2.2 Watter TWEE aspekte van die bemarkingstrategie kan verbeter word? Gee syfers om jou antwoord te ondersteun en maak voorstelle vir ELK.

Enige twee geldige aspekte ✓ ✓
 Enige twee relevante syfers ✓ ✓
 Enige twee geldige voorstelle ✓ ✓

Moontlike antwoorde:

- Die bemarkingswerknemers moet oordeelkundig wees wanneer persone 'n kontrak koop, bv. Dan het 113 kontrakte verkoop maar 38 is gekanselleer (40 kontrakte is gekanseleer. Kommissie moet nie oorbetal word nie alvorens alle nuwe kontrakhouers getoon het dat hulle betroubaar is. OF Kontrakte moet wetlik bindend vir 'n minimum tydperk wees.
- Die vervoertoelaag van R9 000 betaal oorskry die begroting van R6 000. Die vervoertoelaag moet slegs uitbetaal word ten opsigte van die aantal kontrakte wat uitgereik is, bv. almal het 'n vervoertoelaag van R3 000 ontvang ten spyte daarvan dat Chase 80 kontrakte teenoor Jane se 35 kontrakte uitgereik het.

6

6.2.3 Verwys na Inligting nommer 2 en 3. Was Steffi Smit suksesvol met die invordering van die fooi-inkomste? Verduidelik deur syfers aan te haal om jou mening te staaf.

Om volle punte te verdien moet kandidate invorderings vir die werklike getal lede gebruik (sien 6.2.1) en nie die begrote aantal lede nie dws hulle moet werklike invorderings met die totale fooie wat hulle per lid ontvang het vergelyk

Mening: Nee ✓

Verduideliking vir Nee: ✓✓ een punt vir gedeeltelike korrekte antwoord

Alhoewel sy al die fooie vir Sept ingevorder het, was daar 'n beduidende tekort in Okt en Nov. OF Vir die totale tydperk van Sept tot Nov was daar 'n tekort in die invordering van fooie.

Syfers: Totale fooie vir die tydperk Sept tot Nov moes R997 000 gewees het ✓✓ (d.i. R339 000 + R339 000 + R319 000). Sy het slegs R935 000 ✓✓ ingevorder d.i. 'n tekort van R62 000

OF

Totale aantal lede in Okt was 678 (450 + 228). Sy het slegs fooie van R323 000 (646 lede) ingevorder, d.i. 'n tekort van R16 000 (32). 2 punte

Totale aantal lede in Nov was 638 (678 - 40). Sy het slegs fooie van R273 000 (546 lede) ingevorder, d.i. 'n tekort van R46 000 (92). 2 punte

OF

Indien kandidate werklike invorderings met die begrote fooie vergelyk, neem hulle nie die veranderde aantal lede in ag nie. Hierdie kandidate kan nie meer as 3 punte verdien nie.

Mening: Ja ✓

Verduideliking: ✓

Totale invorderings oorskry die totale begroting OF Maandelikse invorderings oorskry die maandelikse begroting (behalwe in Nov).

Syfers: ✓

Totaal: R855 000 is begroot vir die tydperk maar sy het R935 000 ingevorder.

Sept: 285 000 → 339 000 (invorderings oorskry begroting)

Okt: 285 000 → 323 000 (invorderings oorskry begroting)

Indien kandidate slegs op Sept fokus en dit vergelyk met die werklike lede

Mening: Ja

Verduideliking: Sy het al die lede se ledegeld ingevorder.

Syfers: Totale getal lede in Sept was 678 (450 + 228). Sy het fooie van R339 000 (678 lede) ingevorder.

7

**TOTALE
PUNTE**

30

TOTAAL: 300